

“He procurat caçar el lector amb l'estil”

Ara que no llegiu per obligació, tot i que en el vostre cas l'obligació i la devoció sovint es donaven la mà, què llegiu?

—Com diu, només lleigeixo per diversió. No lleigeixo cap llibre de la meua professió. Si en trobo cap, el fullejo, però després de tant de temps de jubilació em considero una mica desplaçat. Lleigeixo novel·les divertides. M'he passat tants anys llegint amb un paper i un llapis al costat per prendre notes, i tants llibres per obligació, fossin el que fossin...! Ara, si no m'agrada el llibre, el puc deixar. Faig el que em dona la gana, que també és una fórmula que em va bastant bé per a viure.

—**I els llibres dels vostres alumnes?**

—Ja els lleigeixo i em meravellen.

—**Què heu llegit recentment?**

—Aquell de tres toms que el primer passa a les croades i el segon a Escandinàvia. D'Edicions La Campana. No recordo el nom de l'autor.

—**Jan Guillou?**

—Aquest. És molt divertit.

—**Tots tres, els heu llegit?**

—Sí. També lleigeixo el Camillieri. El Montalbano m'agrada molt. És clar, jo havia viscut a Sicília, i precisament una cosa que dona molt plaer és llegir una novel·la que passi en un país estranger que coneguis. I a mi Sicília m'agrada molt.

—**Heu deixat de llegir Balzac, un dels vostres autors preferits?**

—No. No el deixo mai. Aquests dies estava pensant de quin Balzac em recordo menys. I és de *La femme de 30 ans*. Quan em trobo en un moment de desert de lectures, sense cap recomanació, amb Balzac vaig a tret segur. A més, és un títol que fa molta gràcia. Ell destaca com a cosa exagerada que una dona de trenta anys aixequi passions. Tingui en compte que Julieta tenia quinze anys; Melibea, catorze; i la Carmesina del *Tirant*, catorze, no,

Martí de Riquer va parlar amb EL TEMPS diverses vegades, i de manera extensa, sobre la seva obra i també sobre la seva vida. La darrera va ser amb motiu de la celebració dels seus 90 anys, que es va escaure el 3 de maig del 2004. L'entrevista es va publicar la setmana del 27 d'abril al 3 de maig.

tretze. En temps de Balzac, una dona de trenta anys era gran. Abans, la gent vivia menys, però arribava primer.

—**Però segur que sempre teniu al cap ara el *Tirant*, ara Bernat Metge, ara Cervantes; sempre tindreu ganes de parlar-ne.**

—Sí. Ja que parla de Cervantes i el *Tirant*, Cervantes el va llegir anònim, perquè la traducció castellana surt sense nom de l'autor. Ell parla de l'autor, però no el coneix. És una llàstima que no es traduís el pròleg on apareix el nom de l'autor. Una injustícia. Perquè la gran difusió posterior del *Tirant* va ser l'elogi de Cervantes. I Martorell era una persona molt interessant, un cavaller errant, molt bregós. Les seves cartes són delicioses. De totes maneres, al temps de *Tirant lo Blanc* a València tothom escrivia bé perquè altres cartes de desafiament estan escrites que són una meravella.

—**Parlant d'escriure bé, amb un cert gust. D'on us ve, això?**

—Primer, jo no crec que escrigui bé. Tinc l'experiència de molts anys de catedràtic, que és la claredat. No penso que tingui cap frase subtil, o sublim o fosca. A vegades, a les classes, reflexionava, això no és ben bé el que penso, però tal com ho dic queda més clar. Ara, vostè diu la meua prosa. Si hi ha una virtut és que pretenc ser clar. No he pretès ser mai un gran prosista.

—**Però, a més de la claredat, hi ha l'elegància, el ritme sostingut, el to.**

—Jo procuro que no sigui barroer, que quedi amb una mínima elegància. Amb l'estil s'ha de procurar caçar una mica el lector, quan expliques coses erudites. Com als alumnes. Al capdavant, sempre anem a parar al mateix.

—**A més de la influència de la pràctica docent deuen haver-hi intervingut alguns escriptors, no?**

—Són tants! He llegit tots els clàssics, catalans, castellans, francesos, italians, provençals. I no parlem del llatí i el grec. El llatí ajuda molt. Per això ara es comença a notar que ja no s'estudia el llatí. El llatí és la sintaxi positiva i expressiva. És la vella tradició. Són els models.

—**Com us va néixer l'interès per l'època medieval?**

—Això és molt difícil d'explicar. És com si a un químic li preguntes per què li agrada el carbur. Primer, perquè vaig néixer en un ambient on el llibre era familiar. I segon, es va donar el cas que un amic es va haver de subscriure per compromís personal a la col·lecció “Els Nostres Clàssics”, però no li interessava i me la va regalar. I em vaig acostumar de molt jove a llegir autors del XIV i del XV. No crec que hi hagi predestinacions. A més, per a mi era més fàcil estudiar autors catalans, de bibliografia més reduïda. En canvi, Petrarca té una bibliografia que no s'acaba mai i la d'Ausiàs March s'acaba de seguida.

—**És a dir, l'atzar és determinant.**

—Moltes vegades. L'antiga Biblioteca de Catalunya tenia una sala immensa de lectura. Jo hi anava sense cap intenció determinada, i a l'atzar agafava un llibre o un altre. Vaig familiaritzar-me amb tots els volums i sabia on trobar el llibre quan sorgia algun problema i l'havia de llegir.

—**Quan era al carrer del Bisbe?**

—Sí. M'hi vaig passar molts anys de la meua juvenesa.

—**Amb Rubió.**

—De vegades em veia treballar en una cosa i em preguntava per què l'estudiava. L'ambient era molt cordial.

—**Hi anàveu sol o amb una colla?**

—Érem una colla. Molts. Ignasi Agustí, Joan Teixidor, Josep Maria Font i Rius, Joan Vinyoli, Tomàs Lamarca, Josep M. Boix: la colla d'antics alumnes dels jesuïtes.

—**Dels jesuïtes de Casp?**

—De Casp. Ja ens trobàvem als claustres de la catedral, magnífics, perquè hi arribàvem abans d'hora. I ja anava molt a l'Ateneu, que donava més facilitats de treball. A les 12 de la nit, els bibliotecaris et deien si volies un llibre per a tota la nit, perquè ells acabaven el seu torn de feina, però tu podies quedar-t'hi tota la nit, fins que entraven les dones de la neteja. Disposaves de totes les comoditats. Podies prendre una tassa de xocolata amb melindros. La demanaves i et posaven una tauleta al costat. O podies fer-te enllustrar les sabates. L'encerabotes es passejava per la biblioteca. En canvi, per calor que fes, no et deixaven treure't l'americana.

—**I, com ens va dir Romeu i Figueres, us avisaven a la biblioteca mateixa quan podíeu anar al barber.**

—Sí. Des de la biblioteca ja podies fer que et demanessin hora. I també hi havia una petita sala d'esgrima que després va ser convertida en gimnàs. Hi havia florets i espases. Amb algun amic, ho vaig practicar.

—**Tots els de la vostra colla també anaven a l'Ateneu?**

—Sí, quasi tots. Hi vam trobar gent més gran que nosaltres, com Just Cabot, director de *Mirador*. Tenia una cultura literària extraordinària. Un home amb les converses del qual he après molt.

—**Havia posat un pis als llibres, deien.**

—Al costat de l'Ateneu. Ell havia fugit durant la revolució i dos ateneïstes, Xavier de Sales i jo, vam incautar els llibres i els vam portar a l'Ateneu, i els vam tancar amb pany i clau en una sala amb el seu nom. No vam permetre que els consultessin per impedir que els robessin. En tornar, els va trobar tots.

—**Se'n devien robar molts, a la biblioteca de l'Ateneu, no?**

—Sí que se'n robaven. Fins i tot hi va

“El meu avi, Alexandre, encara que no renegava de la seva tradició carlina, era catalanista. Ficat sempre en literatura i pintura, no va militar en el carlisme, a diferència del besavi.”

haver una operació policíaca, perquè quan jo era bibliotecari de la junta d'un racó determinat van començar a desaparèixer llibres grans. Ens vam posar d'acord amb un soci que era agent de policia i vam fer una cosa de novel·la: vam posar una mica de betum, de pintura i greix, i a la llibreria de vell on apareixien els llibres vam enxampar, per l'empremta greixosa de les sabates, qui se'ls enduia. Vaig veure com se l'enduien a Laietana i va ser expulsat de soci. Era cap al 1942 o 1943.

—**També es roben llibres de biblioteques aparentment més segures. A la de la Universitat de Barcelona n'han robat molts i valuosos, fa poc.**

—Jo sempre dic que s'ha de córrer aquest risc. No podem tancar-les ni deixar de fer un préstec.

—**Deixant a part els amics de la colla, amb quina persona vàreu tenir més tracte a l'Ateneu?**

—Amb en Foix. El vaig conèixer a l'Ateneu i després vam seguir l'amistat. Era un home d'una cultura i d'un coneixement del català extraordinari. Era una persona exuberant. Era molt difícil tenir-hi un diàleg. No et deixava parlar, fins al punt que, si aconseguies posar-hi cullerada, ell seguia amb el seu discurs, com si no hi haguessis intervingut. T'empenyia cap al racó de mica en mica i no et deixava sortir-ne. Era un gran poeta i, a més, bellíssima persona. Era un dels *causeurs* més extraordinaris que he conegut mai.

—**Fins als darrers anys, anava sempre dret com un pal i, com Marià Manent, podia estar contemplat els quadres d'una exposició estona i estona.**

—Sempre. Segur. Jo crec que era un costum de la botiga. Perquè a l'Ateneu, assegut, no el recordo. Anava sempre estirat, i això el feia semblar més alt del que realment era.

—**Us vau fer amb cap component de la penya del doctor Borralleras, Sagarra i companyia?**

—No, estaven molt aïllats. Els joves els dèiem la Penya dels Elefants, perquè, a més de ser grans i grossos, eren elefants, estaven per davant de tothom. Arribaven a l'Ateneu, demanaven un cafè i es tancaven tota la tarda i ningú no podia entrar-hi, si no era dels iniciats.

—**Però a més d'en Foix també va tenir una gran amistat amb Espriu.**

—Recordo que en una entrevista va dir que en Riquer i ell eren els únics que es deien pel nom, i això ho considerava extraordinari. Tenia un any més que jo, cosa que ens va retardar una mica l'amistat.

—**La seva frase era de pedra picada, també.**

—Riba i Espriu són uns autors model·lics. I Carner. Tots eren filòlegs i treballaven per perfeccionar la llengua. Foix llegia clàssics com el *Tirant* per la llengua, no per l'argument. I Riba tenia

CULTURA
VILA-REAL

edicions **3i4**

CERTAMEN LITERARI CIUTAT DE VILA-REAL 2013

BASES

1. La modalitat de narrativa, el millor treball en prosa sobre tema lliure serà guardonat amb 3.000 euros i l'edició de l'obra. El premi en metàl·lic s'entén com a bestreta de drets d'autor de la primera edició de l'obra.

2. Els treballs concursants hauran de ser originals, inèdits i es presentaran per triplicat en paper DIN-A4 escrits a ordinador. L'extensió mínima haurà de ser de trenta fulls a doble cara amb lletra Arial 12, interlineat doble espai.

3. Els treballs es presentaran sense cap signatura ni circumstància que pugui permetre la identificació de la seua autoria. Portaran un lema, el qual figurarà així mateix en un sobre tancat, dins del qual i en targeta constaran, juntament amb l'esmentat lema, el nom i cognoms, DNI, telèfon, correu electrònic i el domicili complet de l'autor/a. A més, cada autor/a només podrà presentar-ne un.

4. Per a tots els treballs s'exigeix la redacció en valencià. El Jurat qualificador prendrà especial consideració en la plena correcció lèxica i ortogràfica.

5. El termini d'admissió de treballs conclourà el dia 18 d'octubre de 2013 a les 14 hores. Els treballs es presentaran al Registre general d'entrada de l'Ajuntament de Vila-real, departament de Cultura, plaça Major, s/n, 12540, Vila-real (Castelló), i caldrà indicar en el sobre: Certamen Literari Ciutat de Vila-real Narrativa 2013.

6. El Jurat estarà format per tres persones que seran designades per resolució d'Alcaldia a proposta del regidor delegat de Cultura, de l'Ajuntament de Vila-real, amb la col·laboració de l'editorial Tres i Quatre. Actuarà com a secretari del Jurat, amb veu i sense vot, un funcionari de l'Ajuntament i actuarà com a president del Jurat, amb veu i sense vot, el regidor de Cultura.

7. El Jurat tindrà en compte els criteris de valoració següents: l'originalitat, la creativitat, la bellesa i qualitat literària, la profunditat del missatge, la riquesa de vocabulari i el bon ús de l'idioma.

8. El Jurat del certamen podrà no adjudicar el premi si la qualitat dels treballs no en fóra mereixedora al seu entendre. No concedirà accés i la seua decisió serà inapel·lable, i es donarà a conèixer abans del 31 de desembre de 2013.

9. El lliurament de premis es farà el mes de febrer de 2014, dins de les Festes Fundacionals, en un acte únic. No es donaran informes de lectura als concur-

sants, ni abans ni després d'aquesta data.

10. Amb l'objectiu de donar una major difusió als premis, l'autor/a es compromet activament i personalment en la promoció de l'obra guanyadora que l'Ajuntament de Vila-real considere necessària durant el període d'un any des de la data de concessió del guardó.

11. El treball premiat passarà a la propietat de l'Ajuntament de Vila-real, que el publicarà amb els seus mitjans o bé ho encarregarà a un tercer dins de l'any següent de la seua concessió.

12. Els treballs no premiats es tornaran als autors/es que ho demanen amb l'adequada identificació, dins dels trenta dies hàbils següents a la publicació de la decisió del Jurat. Després d'aquest termini, els treballs no recollits seran destruïts. La participació en aquest certamen suposa l'acceptació i el compliment rigorós d'aquestes bases.

13. Per a fer efectiu el pagament dels premis, s'hauran de justificar mitjançant la presentació documental de les despeses realitzades en el certamen literari i, en concret, per l'acta del Jurat qualificador del concurs signada pels seus integrants, en la qual es designen el nom de les persones premiades en el certamen, el concepte i l'import dels premis i, a més a més, mitjançant la presentació del rebut original que s'haurà d'ajustar al que disposa el Reial decret 1496/2003, de 28 de novembre, en el qual es justifique que han sigut lliurats i rebuts els premis. Aquests premis seran objecte de la retenció prevista en l'article 99 del Reial decret legislatiu 439/2007, de 30 de març, Reglament de l'impost sobre la renda de les persones físiques, modificat pel Reial decret 2004/2009, de 23 de desembre.

14. El Certamen Literari Ciutat de Vila-real tindrà caràcter anual, especialitzat en la categoria de narrativa.

15. Aquestes bases una vegada aprovades per decret d'Alcaldia, es publicaran al BOP i al tauler d'edictes de l'Ajuntament pel termini de 15 dies hàbils, d'acord amb el que estableix la base núm. 27.1 d'execució del pressupost de l'exercici 2013, per tal que els interessats puguen presentar els suggeriments o al·legacions que estimen convenients. S'entén que transcorregut el període d'exposició sense que s'haja presentat cap suggeriment o al·legació es consideraran aprovades definitivament.

aquells coneixements tan excepcionals de llatí i de grec que la seva prosa era excepcional.

—Però Riba potser forçava massa la sintaxi.

—Més culte, voleu dir? Jo he estat alumne de Riba i em va ensenyar a traduir. Puc jutjar Riba difícilment perquè vaig estar massa subjecte a ell.

—Com era com a professor?

—Molt bo. Extraordinari. Recordo que quan arribava a classe normalment escrivia una frase en grec a la pissarra i ens la feia traduir. I un cop traduïda literalment, després havíem de tornar-la a traduir bo i mantenint el to, l'estil, de l'autor. No era allò de les traduccions escolars que no tenen gens de gràcia.

—A les *Quinze generacions d'una família catalana* acabeu amb la biografia del besavi, Martí de Riquer i de Comelles, carlista destacat. El carlisme era present a la vostra família quan va néixer?

—No. El meu avi, Alexandre, encara que no renegava de la seva tradició carlina, era un home catalanista, ficat sempre en la literatura i la pintura. No era militant. A més, el besavi era rural, tenia casa a Barcelona però hi anava poc. I no treballava mai. L'avi Alexandre va ser el primer que es va guanyar la vida treballant.

—El carlisme va passar, com va ser el cas de la vostra família, al catalanisme?

—Sí. Completament. El carlisme, quan deixa de tenir una vinculació dinàstica o de partit, es passa al catalanisme. Però ja eren catalanistes durant el carlisme. Tinc cartes dels carlins en català. El català no els era cap problema. Però no sóc polític i no hi entenc, de política, i el carlisme és un problema que em sembla que no és fàcil de liquidar en un tres i no res.

—Quina època us hauria agradat viure?

—La que he viscut. M'ha anat prou bé.

—Quin consell diríeu a un escriptor o filòleg que vulgui perfeccionar la seva expressió escrita en català?

—Que llegeixi una pàgina de Bernat Metge cada dia. No cal que es fixi en el que diu, només en la prosa.

Lluís Bonada